

AL VIII-LEA CONGRES DE STUDII SUD-EST EUROPENE SUB SEMNUL DIALOGULUI INTERCULTURAL

Adrian Majuru
istoric

Între 24 și 28 august, s-au consumat la București, lucrările celui de-al VIII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene. În sălile Facultății de Drept și Filozofie, s-au amenajat spațiile convenite pentru dezbaterile și susținerea comunicărilor, pe cât a fost posibil acest lucru din perspectiva resurselor financiare limitate – cu al căror algoritm începem să ne obișnuim.

Efortul considerabil pentru organizarea acestui eveniment s-a aflat pe umerii unor personalități culturale de prestigiu precum Virgil Cândea (președintele Comitetului Național Român de Studii Sud-Est Europene), Dan Berindei (președintele secției de Științe Istorice și de Arheologie al Academiei Române), Paul H. Stahl (directorul Institutului de Studii Sud-Est Europene al Academiei Europene) și Ion Mihăilescu (rectorul Universității București), alături de care mai menționez pe Răzvan Theodorescu, Constantin Bușe și nu în ultimul rând, de amintit efortul din spatele scenei al profesoarei Elena Siupiur și al colegilor săi de la Institutul de Studii Sud-Est Europene.

Personalitățile prezente (istorici, antropologi, filologi, filozofi, arheologi, politologi, preoți) a acoperit – ca prezență și dezbateri – întregul spațiu balcanic, care a fost completat cu prezențe din afara Balcanilor precum: Libia, Cipru, Italia, Spania, Franța, Marea Britanie, Germania, Cehia, Austria, Ungaria, Slovacia, Polonia, Ucraina, Rusia, Statele Unite și Japonia.

De la bun început, sesiunile congresului au stat sub semnul multiculturalității și toleranței interetnice, interconfesionale și interculturale, îndeosebi prin prisma temelor care au făcut conținutul dezbaterilor și comunicărilor. Între temele Congresului, amintim: „Sud-Estul European și Asia (Minoră, Anterioară, Centrală). Schimbări politice, economice, culturale”; „Minoritățile etnice și religioase din Sud-Estul European. O dezbatere asupra toleranței și intoleranței”; „Influența culturală greacă și romană în Balcani: un proces”; „Jurnalismul și democrația în Sud-Estul European în preajma anului 2000”; „Tradițiile muzicii bizantine în Europa de Sud-Est între secolele al XVI-lea și al XI-lea”; „Convergențe și divergențe în limbile și literaturile sud-est europene”; „Premisele unității europene: elementele latine din Europa de Sud-Est și spațiul pontic din Evul Mediu și din epoca modernă”; „Diasporele sud-est europene: interacțiuni culturale”; „Centru și periferie în istoria și artele vizuale din Sud-Estul European”; „Identitatea Sud-Est Europeană: o perspectivă antropologică”; „Renașterea italiană și sud-estul European”; „Statul de drept în Balcani și extremele politice

ale secolului XX”; „Rolul și responsabilitatea morală a istoricilor din Sud-Estul European”; „Cercetările interdisciplinare și istoria popoarelor paleobalcanice”; „Dialogul interconfesional și frontierele spirituale ale Sud-Estului European în secolele al XIV-lea și al XX-lea”; „Manuscrisele balcanice. Stadiul cercetărilor la sfârșitul secolului XX”; „Muntele Athos în America de Nord: bicentenarul noului hisihism în creștinismul oriental”; „Evoluția fenomenului urban în Sud-Estul European (secolele al III-lea și al IV-lea)”; „Ortodoxie și politică în Sud-Estul European”.

Tema cea mai diversificată din prisma dezbaterilor care au durat timp de trei zile a fost: „Europa Centrală – Europa de Est și placa istorică a Balcanilor. O problemă de geografie politică și spirituală”.

Pentru a da consistență temelor de mai sus, menționez selectiv câteva teme care au fost prezentate și discutate în cursul acestui eveniment: Areti Demosthenous – Pashalidou, „*Socio-legal Status of the Muslim Woman in Northern Greece*”; Panayota Atsave, „*Loeuvre de l’Hetairie atheniense pour l’instruction en Grece*”; Adrian Niculescu, „*Pour une republication inegale du journal Pruncul român (1848)*”; Wladimir Fischer, „*Yugoslav Political Discourse at Turning Point. 1989–1991*”; Tom Gallagher, „*The Media and the Search of Democracy in south-East-Europe*”; Marius Turda, „*Premeditated Perception: the Balkans and the Geography of Central Europe (1980–1990)*”; Anna Tabaki, „*Traduction et interactions culturelles: l’aube des Lumieres dans le Sud-Est European*”; Roxanne Argyropoulou, „*L’impact de la pensee de Nietzsche dans le Sud-Est European: le cas de la Grece*”; Oana Pasidea, „*L’eglise greco-catholique de Roumanie. Analyse de cas sur tolerance et l’intolerance religieuse et politique dans le centre et le sud-est european*”; Miguel Angel Vecino, „*L’illusion d’un etat, la realite d’une illusion*”; Elena Scărlătoiu, „*La terminologie des activites des Roumains balkaniques*”; Georges Ploumidis, „*Les typographies de Venise: une production multiculturelle*”; Enrico Basso, „*Caffa 1543: tensione interne e difficolta economiche alla vigilia della caduta de Constantinopoli*”; Octavian Sofranski, „*La place des Balkans en Europe: etude geopolitique*”; Pedro Badenas de la Pena, „*La composante religieuse dans les conflits balkaniques*”; Gheorghe Zbucnea, „*Les Aroumains. La tolerance des minorites ethniques de l’epoque moderne (1878–1914)*”; Gabriella Schubert, „*Identitat und Abgrenzung im Donau-Balkam-Raum. Bericht zu einem an der Universitat Jena laufenden Forschungsproject*”; Sorin Antohi, „*Balkanisation: the Activation of the Passive Other*”; Catherine Aroni-Tsichli, „*La version grecque de 1848. Nouveautes et resistances traditionelles*”; Paul Quinlan, „*King Carol II and Germany*”; Ion Bulei, „*L’idee de federalisme dans les Balkans au milieu du XIX-eme siecle*”; V. K. Volkov, „*Contemporary Balkan Crisis and Russia*” etc.

Dincolo de aceste detalii tehnice – care trebuiesc menționate cel puțin selectiv – dezbaterile congresului au deschis variate teme de discuții, de la geopolitică balcan-central-europeană, la identități minoritare în munții Pindului. O astfel de comunicare directă, deschisă oricăror teme și identități culturale și spirituale, este o ocazie rară pentru România și orașul București; un prilej care din nefericire a fost consumat într-un anonim total, lipsa publicului, a

auditoriului, interesat fie de subiect fie de prezența vorbitorului care ar fi înlăturat oricare urmă de necunoaștere, indiferent de problematică și domeniu, a fost cel mai mare neajuns al lucrărilor congresului. Auditoriul a fost inexistent, congresul fiind organizat și mult în afara anului universitar, iar dacă studenții nu ar fi fost preocupați de alte probleme cotidiene penibile (locuri în cămine, bani de drum sau chirie, viața mizeră de fiecare zi etc.), acest neajuns ar fi fost înlăturat de la sine.

Mass-media nu a fost prezentă în timpul dezbaterilor; de acest eveniment nu s-a știut nimic consistent în acest final de august. Faptul care a surprins neplăcut, îndeosebi pe invitații străini, a fost incredibila situație de a vorbi unor amfiteatre goale (cazul subsemnatului, care a avut ca auditoriu două persoane: soția și un coleg de breaslă, nu a fost singular). Unii invitați străini au venit cu câțiva cunoscuți, pentru a nu vorbi la pereți, iar alții nu s-au mai prezentat la dezbateri! Un rol major în eliminarea acestui aspect nedorit, l-ar fi avut mass-media care, probabil nu a considerat acest eveniment prea important pentru preocupările ei cotidiene, nici măcar pentru rubrica „diverse”. Pe măsura acestei indiferențe și apatiei impunătoare, a fost efortul organizatorilor – menționați la începutul demersului –, care au dorit să dea acestui eveniment, consistența cuvenită. Nu este vina lor dacă, dincolo de planurile avute, nu se mișcă nimic, chiar cu ceva resurse financiare, indiferent cât de puține!

Al VIII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene, a definit în variate forme și concepte pe care, istoriografia și geopolitica europeană modernă, deja le aplică – dar care în România nici un sunt definite clar în opinia publică și nici nu au consistență civică – precum toleranța etnică, confesională și culturală; multiculturalism, identitate minoritară din perspectivă etnică, confesională sau numai culturală; interculturalitate, interconfesionalitate etc.; s-au dezbătut cazuri care au fost finalizate cu succes în spațiul balcanic pe aceste probleme și de care clasa noastră politică și pseudo-intelectuală ar fi avut nevoie în practica politică, cel puțin ca simplă informație.

Interesante au fost corelările mentale și identitare dintre elementele culturale și spirituale din afara spațiului balcanic, care s-au adaptat însă în interiorul său; îndeosebi repererele culturale central-europene sau sud-europene. Fluxul permanent de idei, repererele culturale și conceptele politice dintre centrul și estul continentului, au avut Balcanii drept punte de trecere. În cadrul acestora se întâlneau numeroase dintre caracteristicile ambelor sisteme moderne, – central și est european – de la modelele politice la cotidianul banal de fiecare zi. Diversitatea Europei și omogenitatea ei în idei, este foarte relevantă în creuzetul cultural, spiritual și identitar al Balcanilor.

S-a discutat mult despre interconfesionalitate și interculturalitate în spațiul balcanic în particular, și cel european în plan general, unde România ar fi putut constitui un ax fundamental. Se pare că acest concept intelectual l-au gândit organizatorii însă rafinamentului lor conceptual li s-a opus grosolanăia fondului autohton. Cum? Să amintesc numai de maidanezul care întâmpina participanții în ziua deschiderii chiar în ușa Universității, unde o portăreasă blondă, înaltă, decoltată și frivolă își afișa cu o deschidere dezinvoltă apariția grobiană de „liană agățătoare”, femeia de serviciu care își părăsește uneltele specifice

rezemate de ușa sălii de dezbateri unde Răzvan Theodorescu își întâmpina oaspeții și calmul acestuia cu care îi dădea indicațiile cuvenite pentru a nu se mai întâmpla o asemenea ciudățenie; întunericul holurilor și lipsa totală de comunicare dintre participanți care nu mai aveau chef de așa ceva, atunci când, se pregăteau să vorbească și se loveau de amfiteatrele goale. Întâlneau adesea numai pe colegii lor care, își așteptau nerăbdători rândul pentru a-și susține demersul. Vorba unui anonim de pe culoarele întunecate: „Ne aflăm la «Porțile Orientului» pentru că nici Orientul nu a vrut să ne primească înăuntru...”. Ce să mai spunem de Occident...

Prin organizarea celui de-al VIII-lea Congres Internațional de Studii Sud-Est Europene, Bucureștiul și România, a încercat să preia prin dezbateri, raporturi interculturale și profesionale, conceptele politice, culturale, identitare, spirituale și mentale pe care Europa modernă le aplică și le dezvoltă cu asiduitate. Din nefericire o parte foarte restrânsă a intelectualilor români s-a putut bucura de acest prilej, pentru a le cunoaște.

The VIIIth Congress of South-Eastern European Studies – Under the Sign of Intercultural Dialogue

The Congress was organized in Bucharest, during August 24–28, at the Faculty of Law and Philosophy. Among the organizers and participants: cultural personalities such as Virgil Candea (President of the Romanian National Committee of South-Eastern European Studies), Dan Berindei (President of the Historic Sciences and Archaeological Sections of the Romanian Academy), Paul H. Stahl (Director of the South-Eastern European Studies of the Romanian Academy), Ion Mihailescu (Rector of the University of Bucharest), Academician Răzvan Theodorescu, Constantin Buse, Elena Siupiur a.s.o. The participants (historians, anthropologists, philologists, philosophers, archaeologists, politicians, priests) have covered – in their debates – a wide space, even wider than the Balcanic one.